

No deixem que el català se'ns desfaci

written by Redacció Unilateral | 4 de març de 2017

El [Cercle Vallcorba](#) acaba de publicar en el seu web un editorial titulat "[No deixem que el català se'ns desfaci](#)". És la primera part d'una sèrie d'escrits amb què el Cercle vol cridar l'atenció sobre el moment delicat que travessa la nostra llengua; l'article, de caràcter introductori, se subtitula «La realitat lingüística i la responsabilitat nacional», el qual reproduïm unes ratlles més avall.

El butlletí de novetats del Cercle ens informa, entre altres temes, que al web hi ha un text de la secció «Què diu Vallcorba sobre...», titulat «El català inventat», amb aportacions de Jaume Vallcorba i Rocosa que, com veureu, foren escrites fa molts anys però són ben actuals. Hi destaquen també dos articles recomanats (un de Josep-Lluís Carod-Rovira i un altre de Jaume Corbera), un d'un membre del Cercle i un vídeo del programa «Polònia» sobre la nova gramàtica.

La realitat lingüística i la responsabilitat nacional

Tothom qui tingui una mínima consciència lingüística pot adonar-se que avui la llengua catalana passa un moment perillós. Hom pot comprovar que, com més va, més es deteriora, especialment la llengua oral. I això afecta tots els àmbits: no solament el lèxic, que és més perceptible, sinó també els aspectes estructurals, és a dir, la fonètica, la sintaxi i la semàntica.

Veiem, per exemple, com molta gent ja no sap diferenciar deu de déu; o bé com es van perdent la *ela* palatal (escrita *ll*),

la el·la velar i fins i tot els sons d'algunes consonants sonores (cosa, dotze, gerani, metge). Així mateix, no és gens estrany de sentir «han hagut cinc» en lloc de «n'hi ha hagut cinc» o «trencar un paper» en lloc d'«estripar un paper». Aquest deteriorament té una causa molt clara, que no ignora ningú: la pressió aclaparadora de la llengua castellana.

Si per una banda hi ha enquestes falsament optimistes que indiquen que l'ús del català creix, per una altra és fàcil d'observar com se'n va malmetent ràpidament la qualitat. Un ciutadà que tingui de quaranta anys en amunt se n'adonarà per mica que hi pensi. En canvi, els més joves, que ja han après una llengua degradada, van perdent la consciència de parlar i escriure malament. La paradoxa d'avui és que, per un seguit, la gent gran, que encara fa servir un català força genuí, posa molt més interès a millorar-lo que no pas una gran part del jovent, que té un català deixatat i allunyat d'una mínima correcció.

L'amenaça que esmentàvem, doncs, és evident: el català potser no perilla tant per manca de parlants com perquè es va assemblant com més va més al castellà, la llengua que el domina, que l'interfereix persistentment –és a dir, que el substitueix internament– i que el priva d'evolucionar. I la qüestió és: podem fer-hi res? Els qui hi poden intervenir per a evitar aquesta desfeta, compleixen el seu paper? Pensem que no.

Per una banda, en els mitjans de comunicació més importants dels Països Catalans (TV3, IB3, Catalunya Ràdio, molta premsa periòdica en paper i sobretot l'electrònica), hi predomina una actitud laxa, amb una consigna més o menys explícita: el model de llengua s'ha d'adaptar al «català del carrer», a la «llengua dels parlants». I la conseqüència d'això és que s'hi exhibeix un català cada vegada més ple d'interferències –presentat com un element de modernitat– i s'hi refusa el català genuí, encara viu entre una bona part de la població –titllat d'arcaic o considerat una nosa per a aconseguir nous

parlants a les àrees metropolitanes, és a dir, les més castellanitzades.

Per una altra banda, als centres educatius hi ha molts docents sense una base suficient per a transmetre una llengua sòlida. El problema principal és la manca d'exigència en el punt d'origen, és a dir, en la formació (al batxillerat i, després, als graus de mestres i al màster de formació de professors...). Per això a primària hi arriben molts mestres sense prou coneixements lingüístics, sovint amb una fonètica i uns patrons gramaticals desfaiçonats. I la situació s'agreuja encara més en l'etapa d'educació secundària, quan la quantitat d'hores dedicades a la llengua catalana disminueix dràsticament, els professors de les altres matèries no solen ésser exigents en la correcció lingüística, minva molt el control de l'expressió oral i, per acabar-ho d'adobar, un nombre important de docents fa les classes en castellà; per culpa d'aquests factors i alguns altres és durant l'etapa de l'educació secundària que molts joves castellanoparlants abandonen totalment l'ús del català.

Hom podria esperar que l'autoritat lingüística, sostinguda amb fons públics, vetllés per evitar aquesta desfiguració, que fes una acció contínua de supervisió de la qualitat de la llengua dels mitjans de comunicació i els centres docents, en gran part també sostinguts amb fons públics. Però no: les institucions acadèmiques defugen aquest paper de control i fins i tot sembla que refusin de servir de model: estan més preocupades per «modernitzar» la normativa i adaptar-la, resignadament, a l'«evolució» de la llengua dels parlants.

I aquest és el principi que cal corregir si volem salvar el català: la desnaturalització no es pot considerar una evolució de la llengua, sinó l'efecte devastador de la supeditació a una altra de més potent, imposada durant segles, que precisament la priva de desenvolupar-se espontàniament. La subordinació generalitzada del català al castellà en l'ús social fa que el català vagi perdent més i més estructures

pròpies, substituïdes per les de la llengua hegemònica. I lamentablement aquesta substitució és massa sovint consentida per qui l'hauria de denunciar.

Per a entendre que això és així només cal fer un exercici simple. Pensem quants mots o expressions (i afegim-hi encara canvis fonètics i morfosintàctics) s'han incorporat a la «llengua dels parlants» durant aquests trenta anys darrers. Cadascú, per poc que hi pensi, pot fer-ne una llista i comprovar quins provenen del castellà (o d'una altra llengua, però passant pel castellà) i quins són propis, nascuts per evolució natural i espontània del català.

Amb això no pretenem pas dir que el català s'hagi d'aïllar de les altres llengües. Ha de conviure-hi i, com havia fet sempre, incorporar-ne els elements lèxics necessaris (conceptes nous poden requerir mots nous, adaptats de la llengua que els ha creats, si convé). Però ara mateix el català ha de maldar sobretot per posar fi a la subordinació a una única llengua, al costum tan arrelat d'imitar-la i calcar-la, de manera que pugui tenir una evolució pròpia, lliure, independent.

Convidem tothom a considerar si la llengua encara és i ha d'ésser el nervi del poble. Molt especialment convidem les nostres autoritats acadèmiques i els nostres representants polítics a reflexionar-hi, a no defugir aquesta realitat de malmetement de la llengua –que és perfectament reversible, com ho començava a ésser en l'època de Fabra– i a no defugir les pròpies responsabilitats en aquest afer nacional.

Aquests mesos vinents, en editorials successius, analitzarem més detalladament aquesta situació en tres àmbits crucials: els mitjans de comunicació, l'ensenyament i el món acadèmic.